

РІШЕННЯ

разової спеціалізованої вченої ради ДФ 07

**Інституту соціальної та політичної психології Національної академії педагогічних наук України про присудження ступеня доктора філософії
Мартинюк Оксані Анатоліївні**

Здобувач ступеня доктора філософії – **Мартинюк Оксана Анатоліївна**, 1967 року народження, громадянка України. Освіта вища: закінчила у 2006 році Київський національний університет імені Тараса Шевченка за спеціальністю – «Історія», здобула повну вищу освіту – спеціаліст, професійну кваліфікацію – історик, викладач історії та правознавства. Виконала акредитовану освітньо-наукову програму 22190 Доктор філософії з психології (053 Психологія).

З листопада 2023 року є аспіранткою Інституту соціальної та політичної психології НАПН України заочної форми навчання за кошти фізичних (юридичних) осіб.

Разова спеціалізована вчена рада ДФ 07, утворена наказом директора Інституту соціальної та політичної психології № 2-осн. від 21 січня 2025 р. на підставі рішення Вченої ради Інституту соціальної та політичної психології (протокол № 01/25 від 16 січня 2025 року), у складі:

Голова Ради: Жовтянська Валерія Вікторівна – доктор психологічних наук, завідувач відділу методології психосоціальних і політико-психологічних досліджень Інституту соціальної та політичної психології НАПН України.

Рецензент: Довгань Наталія Олександрівна – доктор психологічних наук, завідувач відділу психології політико-правових відносин Інституту соціальної та політичної психології НАПН України.

Рецензент: Остапенко Ірина Віталіївна – кандидат психологічних наук, завідувач відділу психології політичної поведінки молоді Інституту соціальної та політичної психології НАПН України.

Офіційний опонент: Співак Любов Миколаївна – доктор психологічних наук, професор, професор кафедри психології Бердянського державного педагогічного університету.

Офіційний опонент: Петровська Інга Ростиславівна – доктор психологічних наук, професор, професор кафедри психології Львівського національного університету імені Івана Франка.

на засіданні **24 березня 2025 року** прийняла рішення про присудження ступеня доктора філософії в галузі знань 05 – Соціальні та поведінкові науки

Мартинюк Оксани Анатоліївни на підставі публічного захисту дисертації «Соціально-психологічні особливості етнонаціонального самоусвідомлення української молоді в другій половині XIX – на початку XX ст.» за спеціальністю 053 – Психологія.

Дисертацію виконано в Інституті соціальної та політичної психології Національної академії педагогічних наук України, м. Київ.

Науковий керівник: Губеладзе Ірина Гурамівна, член-кореспондент НАПН України, доктор психологічних наук, старший дослідник, в.о. заступника директора з наукової роботи, головний науковий співробітник відділу психології мас і спільнот Інституту соціальної та політичної психології НАПН України.

Дисертацію подано у вигляді спеціально підготовленого рукопису. Дисертація Мартинюк Оксани Анатоліївни «Соціально-психологічні особливості етнонаціонального самоусвідомлення української молоді в другій половині XIX – на початку XX ст.» є завершеним самостійним науковим дослідженням, яке виконано за актуальною темою з використанням адекватних методів дослідження, містить науково обґрунтовані теоретичні і практичні результати та відповідає вимогам п.6 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (зі змінами).

Дисертація виконана українською мовою.

Здобувачка має 17 одноосібних наукових праць та 1 у співавторстві (внесок здобувачки складає 50%) за темою дисертації, із них – 6 статей у наукових фахових виданнях затверджених МОН України, що входять до міжнародних наукометричних баз (Index Copernicus), 1 стаття у міжнародному науковому виданні, яке входить до Організації економічного співробітництва і розвитку та Європейського Союзу, включеного до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus; 11 праць апробаційного характеру.

Статті у наукових фахових виданнях, затверджених МОН України:

1. Васютинський, В. О., Мартинюк, О. А. (2023). Спроба історико-психологічної реконструкції особливостей етнонаціонального самоусвідомлення української молоді в другій половині XIX – на початку XX ст. *Український психологічний журнал* №1(19), DOI: [https://doi.org/10.17721/upj.2023.1\(19\).1](https://doi.org/10.17721/upj.2023.1(19).1).
2. Мартинюк, О. А. (2022). Вплив соціально-психологічних чинників на формування етнонаціональної самосвідомості української молоді другої половини XIX – початку XX ст. *Габітус*, (39). 224-228. DOI <https://doi.org/10.32843/2663-5208>.
3. Мартинюк, О. (2021). Трикомпонентна структура соціально-психологічних чинників. *Вісник Львівського університету*, (8). Серія психологічні науки. 110-116. DOI <https://doi.org/10.30970/PS.2021.8.13>.

4. Мартинюк, О. (2020). Роль соціально-психологічних чинників у формуванні етнонаціональної самосвідомості. *Вісник Львівського університету. Серія психологічні науки*, (7). Львівський національний університет ім. І. Франка. 62-70. DOI <https://doi.org/10.30970/PS.2020.7.9>.
5. Мартинюк, О. А. (2020). Соціально-психологічні чинники формування етнонаціональної самосвідомості. *Наукове видання. Габітус. Науковий журнал*, (16). Одеса. 228-232. DOI <https://doi.org/10.32843/2663-5208.2020.16.37>.
6. Мартинюк, О. А. (2020). Прагнення консолідації і плекання самотності як чинники формування етнонаціональної самосвідомості. *Габітус. Науковий журнал*, (13, т. 1), Одеса, 162-167. DOI <https://doi.org/10.32843/2663-5208.2020.13-1.26>.
Статті у міжнародних наукових виданнях, які входять до Організації економічного співробітництва і розвитку та Європейського Союзу:
7. Мартинюк, О. (2020). Особливості впливу соціально-психологічних чинників на формування етнонаціональної самосвідомості. «*KELM (Knowledge, Education, Law, Management)*». (№ 3(31), vol. 2). Lublin. 83-89. <https://kelmczasopisma.com/viewpdf/1171>, DOI <https://doi.org/10.51647/kelm.2020.3.2.15>

Кількість обсяг та зміст друкованих праць відповідають вимогам пунктів 8, 9 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» від 12 січня 2022 р. № 44 (зі змінами).

У дискусії взяли участь голова і члени разової спеціалізованої вченої ради.

Співак Любов Миколаївна – доктор психологічних наук, професор, професор кафедри психології Бердянського державного педагогічного університету:

1. Обґрунтовуючи теоретичні засади дослідження етнонаціонального самоусвідомлення, авторка проаналізувала значну кількість праць іноземних й українських науковців. Вважаємо, що робота значно виграла, якщо була б доповнена аналізом основних підходів іноземних учених до вивчення окремо етнічного самоусвідомлення та окремо національного самоусвідомлення.

2. Позитивної оцінки заслуговують одержані емпіричні результати у вигляді історико-психологічної реконструкції етнонаціонального самоусвідомлення української молоді, яка хила в другій половині XIX ст.

—

на початку XX ст. та проєкції її результатів на етнопонаціональну самосвідомість сучасної української молоді. Характеризуючи таку сторону етнопонаціонального самоусвідомлення, як «Плекання етнопонаціональної самобутності», авторка виокремила такий її прояв – позитивне самоствердження в протиставленні Ми – Вони. Тому, думаємо, що в перспективі було б цікаво дослідити психологічні особливості розвитку етнопонаціональної самосвідомості сучасної української молоді через проєкцію історико-психологічної реконструкції етнопонаціонального самоусвідомлення молоді, котра жила на території України в другій половині XIX ст. – на початку XX ст., однак належала до іншої нації.

3. На увагу заслуговує те, що до емпіричного дослідження авторка залучила велику кількість респондентів – 2202 особи різного віку та статі, котрі знаходилися в різних регіонах країни. Однак контингент досліджуваних є нерівномірним. А саме – кількість респондентів жіночої статі становить 85,4%, кількість респондентів із Київської області – 38%. На С. 159-160 авторка зокрема відзначила, що «Непропорційне перевищення частки київських студентів суперечить соціологічним вимогам до опитувань, але не заважає пошукові психологічних закономірностей». Проте варто було б детальніше пояснити, чому нерівномірність представлення різних груп респондентів не суперечить пошуку психологічних закономірностей.

4. В тексті дисертації подекуди є технічні огріхи оформлення.

Петровська Інґа Ростиславівна – доктор психологічних наук, професор, професор кафедри психології Львівського національного університету імені Івана Франка:

1. Попри те, що в теоретичній та емпіричній частині дисертації (с. 57-59, с. 217, с. 228, с. 237) афективний компонент етнопонаціонального самоусвідомлення авторкою визначається як *емоції, почуття*, які відображають ставлення до етнопонаціональних явищ та до своєї нації, розглядаючи таку змістовну сторону етнопонаціонального самоусвідомлення як «Визнання етнопонаціональної доцільності» (Табл. 2) до афективного компоненту віднесено *сенсожиттєві орієнтації, осмислені етнопонаціональні інтереси, осмислені етнопонаціональні потреби*. Афективний компонент етнопонаціонального самоусвідомлення справді може прояснити мотивацію поведінки етнопонаціонального характеру, однак виокремлення мотивації саме як складової афективного компоненту, що відображено у авторській теоретичній моделі етнопонаціонального самоусвідомлення (Табл. 1) не достатньо обґрунтовано у тексті дисертації.
2. Загалом позитивно оцінюючи намагання дисертантки максимально різнобічно підійти до проектування результатів історико-психологічної реконструкції на етнопонаціональну самосвідомість сучасної української молоді (п. 3.3), варто наголосити, що враховуючи суттєву незбалансованість за обсягом груп за статтю (85,4% жінок, 14,6% чоловіків) і віком (90,5% – особи віком 17-22 роки, 9,5% – особи віком 23-44 роки), виявлені у дисертації статеві та вікові відмінності

етнонаціонального самоусвідомлення сучасної молоді (с. 162-163) навряд чи можна віднести до результатів, що відображають властивості генеральної сукупності. Відтак, висновки, зроблені авторкою у дисертаційній роботі щодо вікових та статевих відмінностей етнонаціонального самоусвідомлення сучасної молоді потребують додаткового підтвердження шляхом проведення відповідних досліджень.

3. В дисертації авторка констатує, що за результатами емпіричного дослідження «така сторона етнонаціонального самоусвідомлення, як «плекання етнонаціональної самобутності» не набула достатньо чіткого втілення в змісті виявлених особливостей етнонаціонального самоусвідомлення» (с. 173, 2-й абзац). Цей результат вимагає авторського пояснення/інтерпретації, що могло б покращити розуміння соціально-психологічних особливостей етнонаціонального самоусвідомлення української молоді в другій половині XIX – на початку XX ст.
4. Вважаємо, що дослідження значно виграло б, якби авторкою було акцентовано більше уваги на можливостях практичного застосування отриманих результатів. Враховуючи актуальність розробки сучасних підходів до національно-патріотичного виховання молоді, запропоновані авторкою конкретні практичні рекомендації щодо формування й актуалізації етнонаціонального самоусвідомлення української молоді, могли б мати неабияку суспільно-практичну цінність.

Довгань Наталія Олександрівна – завідувач відділу психології політико-правових відносин Інституту соціальної та політичної психології НАПН України, доктор психологічних наук:

1. У Розділі 1 дисертанткою зазначається, що самоідентифікація зі своєю рідною нацією або з її етнотериторіальними (регіональними) групами є головним ядром етнонаціонального самоусвідомлення. Вважаємо, що було б доцільно більш детально представити цей науковий висновок, адже висвітлення особливостей становлення і формування самоідентифікації є надзвичайно актуальним питанням в усі часи.

2. У Розділі 2 авторкою охарактеризовано змістове наповнення елементів (проявів) виокремлених сторін етнонаціонального самоусвідомлення та проаналізовано зміст цих сторін (елементів (проявів)) у етнонаціональному самоусвідомленні сучасної молоді. Бажано було б представити більш детальний порівняльний аналіз етнонаціонального самоусвідомлення сучасної молоді і української молоді в другій половині XIX - на початку XX ст..

3. В емпіричному дослідженні авторкою показники етнонаціонального самоусвідомлення української молоді вимірюються за допомогою тріангуляції даних, методів та теоретичної тріангуляції. Вважаємо за необхідне розкрити в описі організації емпіричного дослідження відповідно до яких критеріїв проводилося оцінювання отриманих даних.

Остапенко Ірина Віталіївна – кандидат психологічних наук, завідувач відділу психології політичної поведінки молоді Інституту соціальної та політичної психології НАПН України:

1. В тексті досить часто зустрічаються тривіальні відомості, що не варто включати до дисертації, наприклад, що таке кількісний чи якісний аналіз матеріалу, тощо.
2. При встановленні відмінностей ідентифікації молоді зі спільнотами різного рівня - громадою, українцями, усім людством, не вказано, які саме критерії відмінностей використовувались, лише рівень значущості.
3. В дисертаційному дослідженні було використано багато російських джерел.
4. В роботі дещо лаконічно описуються перспективи подальших досліджень авторки з обраної теми. Бажано отримати від неї розширене бачення існуючих можливостей використання результатів дослідження у практичній роботі психолога.

Результати відкритого голосування членів ради про присудження **Мартинюк Оксані Анатоліївні** наукового ступеня доктора філософії в галузі знань 05 – Соціальні та поведінкові науки» за спеціальністю 053 – Психологія:

«За» – 5 членів ради,

«Проти» – 0

«Утримались» – 0

На підставі результатів відкритого голосування разова спеціалізована вчена рада ДФ 07 Інституту соціальної та політичної психології НАПН України присуджує **Мартинюк Оксані Анатоліївні** ступінь доктора філософії у галузі знань 05 – Соціальні та поведінкові науки за спеціальністю 053 – Психологія.

Відеозапис трансляції захисту дисертації додається.

Окрема думка членів разової ради відсутня

Голова разової спеціалізованої

вченої ради ДФ 07 Інституту

соціальної та політичної

психології НАПН України

доктор психологічних наук

Валерія ЖОВТЯНСЬКА

Підпис голови разової спеціалізованої вченої ради В.В. Жовтянської

ЗАСВІДЧУЮ

Заступник директора

з науково-методичної роботи

Світлана ЧУНІХІНА